

*Boris Neljak*  
*Zlatko Šafarić*  
*Sonja Savić*

## **ANALIZA PROGRAMSKIH SADRŽAJA U PROPISANIM PLANOVIMA I PROGRAMIMA TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE U HRVATSKOJ, ŠPANJOLSKOJ I BASKIJI**

### **1. UVOD**

Razvoj obrazovanja i znanosti prema svjetskim kriterijima prvi je korak na putu prema društvu znanja. Najveća nada svake zemlje leži u primjerenom školovanju mladosti i zbog toga se donose različite odluke, dokumenti i programi na razini države, regije, određenih ustanova za odgoj i obrazovanje ili nešto veći projekti koji žele ujediniti i napraviti znanje univerzalnim za sve stanovnike Europe i svijeta. Jedan od takvih dokumenata je propisani plan i program koji određuje sve bitne sastavnice odgojno-obrazovnog sustava zemlje za koju je rađen. On je temeljni dokument u kojem su prikazani elementi poput: vrijednosti, ciljeva, načela, sadržaja i općih ciljeva odgojno-obrazovnih područja, vrednovanja učenikovih postignuća te vrednovanje i samovrednovanje ostvarivanja plana i programa. Na taj način pridonosi planiranju i organiziranju rada škola uključujući donošenje školskih i predmetnih planova i programa.

Tjelesna i zdravstvena kultura pripada obveznim predmetima odgojno-obrazovnog sustava gotovo svake države. Prema Hardmanu (2008; vlastiti prijevod), zakonski regulirana provedba obvezne nastave tjelesne i zdravstvene kulture diljem regija i zemalja varira s obzirom na dob i stupanj pohađanja. Svaki plan i program ima ciljeve, zadaće ili ishode i određene programske sadržaje. Za potrebe ovog istraživanja u daljnjem će se tekstu analizirati programski sadržaji koji su ključni u realizaciji svih ciljeva i zadaća određenog programa (Novak, Petrić, Jurakić i Rakovac, 2014).

Cilj je ovog rada utvrditi razlike između programskih sadržaja obvezne nastave tjelesne i zdravstvene kulture u Republici Hrvatskoj, Španjolskoj i Baskiji.

### **2. METODE RADA**

Uzorak su ovog istraživanja propisani nastavni sadržaji za obveznu nastavu tjelesne i zdravstvene kulture u sljedećim publikacijama:

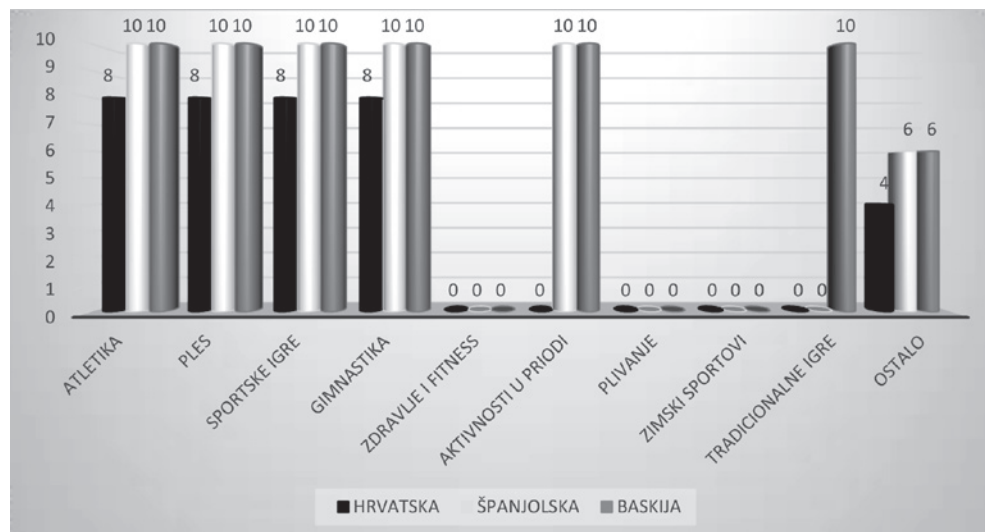
- **Nastavni plan i program za osnovnu školu – tjelesna i zdravstvena kultura**, objavljen u „Hrvatskom nacionalnom obrazovnom standardu (HNOS)“, u Zagrebu, kolovoz 2006. godine.
- **Nacionalni kurikulum Španjolske**, objavljen na službenim stranicama vlade Kraljevine Španjolske (www.boe.es) u nadležnosti Ministarstva za obrazovanje, kulture i sporta; 1. ožujka 2014. godine.
- **Kurikulum osnovnog obrazovanja Autonomne zajednice Baskije**, objavljen na službenim stranicama vlade Baskijske regije (www.hezkuntza.ejgv.euskadi) pod državnim upravom ministarstva za obrazovanje, kulturu i sport, 20. travnja 2010. godine.

U svrhu realizacije cilja istraživanja, provedena je metoda analize sadržaja (*content analysis*). Metoda analize sadržaja pogodna je za znanstveni pristup školskoj dokumentaciji te stručnim publikacijama i praćenju razvoja školstva (Halimi, 2005). U ovom istraživanju, zanimala nas je učestalost pojavljivanja određenih varijabli (kategorija, odnosno izraza) u odnosu na kriterije vrednovanja kurikula Europske komisije (European Commission, 2013). Kodna lista (*coding scheme*) napravljena je prema devet kategorija nastavnih sadržaja: 1) **atletika** (npr. „Hodanje i trčanje uz promjenu smjera kretanja“, „Sunožni i jednonožni poskoci po označenim prostorima“ i sl.), 2) **ples** (npr.: „Oponašanja prirodnih pojava i raspoloženja uz glazbenu pratnju“, „Narodni ples po izboru iz zavičajnoga područja“ i sl.), 3) **igre** (npr. „Mini rukomet“, „Dječja košarka“ i sl.), 4) **gimnastika** (npr. „Raznoška“, „Leteći kolut na povišenje od mekanih strunjača“ i sl.), 5) **fitnes i zdravlje** (nema navedenih sadržaja), 6) **aktivnosti u prirodi** (nema navedenih sadržaja), 7) **plivanje** (nema navedenih sadržaja), 8) **zimski sportovi** (nema navedenih sadržaja) i 9) **ostalo** (npr. „Pad natrag i u stranu“, „Tehnika bočnoga bacanja hvatom glave i ruke kroz klek“ i sl.). Svi su kvantitativni pokazatelji prikazani u postocima.

### 3. REZULTATI I RASPRAVA

U većini zemalja sadržaji obvezne nastave tjelesne i zdravstvene kulture isti su ili se razlikuju u nijansama. U početnim godinama osnovne škole uvode se najprije bazična kineziološka znanja koje su poznate kao osnovne potrebe svakog malog djeteta u normalnim uvjetima, a to su aktivnosti poput hodanja, trčanja, skakanja i bacanja. Nadalje kurikuli na te osnovne aktivnosti postepeno proširuju spektar motoričkih vještina u vidu igre ili određenog sporta. Nakon prelaska iz osnovnu u srednju školu sadržaji se ne mijenjaju nego se proširuju i nadograđuju kompleksnijim strukturama i najčešće imaju usmjereni pristup dok se u osnovnoj školi naglašava višesmjerni pristup zbog svestranog motoričkog obrazovanja i utjecaja na velik broj kinantropoloških obilježja učenika. Prikazani su sadržaji (Grafikon 1) koji

se primjenjuju na nastavi obvezne tjelesne i zdravstvene kulture u Hrvatskoj, Španjolskoj i Baskiji te sadržaji koji su sastavni dio kurikula većine europskih, ali ne i u analiziranim državama ovog rada.



Grafikon 1. Godine provođenja programskih sadržaja

Pod cjelinu „ostalo“ u ovom slučaju za RH spadaju samo teme iz borilačkih sportova, a za Španjolsku i Baskiju klizanja u paru. Cjeline Atletika, Sportske igre, Gimnastika, Ples najzastupljenije su u obje države i odvijaju se kroz sve godine obveznog obrazovanja. Vidljivo je da Španjolska po programu ima dodatne aktivnosti poput Aktivnosti u prirodi gdje je naglašena vrijednost odnosa čovjeka i okoliša. Učenici nakon što su prošli cjelinu „Aktivnosti u prirodi“ dobivaju kompetenciju samosnalaženja i samoorijentacije u prirodi, šumi te opstanak uz oskudne uvjete života. Također se traži od njih da nauče spremati hranu u prirodi, zapaliti vatru i postaviti šatore. Ova se nastavna cjelina provodi početkom nastavne godine i krajem nastavne godine; ukupno 8 sati godišnje i značajna je o tome što se jedina održava izvan škole. U Baskiji sadržaji su isti i povezani s nacionalnim kurikulumom bez dodatnih odstupanja osim u nazivu blokova po kojima se raspoređuju nastavni sadržaji. Jedina razlika je u cjelini „Tradicionalne igre“ gdje se provode tipične igre specifične za tu regiju. Igara ima 864 koje se podijele vertikalno po razredima i najčešće se provode kao uvodni dio sata u vidu zagrijavanja. Igre se vrednuju ocjenom i svaka nosi određena pravila. Ponekad osim praktičnog ispita, učenici smiju biti ocjenjivani pismenim i usmenim putem u određenoj Baskijskoj igri.

#### 4. ZAKLJUČAK

Možemo zaključiti kako u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi svih analiziranih država u ovom istraživanju nedostaju sadržaji koji spadaju u kategorije zdravlja i fitnesa, plivanja i zimskih sportova. Republici Hrvatskoj nedostaju i sadržaji cjeline aktivnosti u prirodi koje su u Španjolskoj i Baskiji vrlo bitan segment nastave. Ova vrsta sadržaja koji nedostaju ovim državama vrlo je značajna u doprinosu stvaranja navika redovitog bavljenja tjelesnim aktivnostima i cjeloživotnom tjelesnom vježbanju (Novak i sur., 2014).

Prilikom izrade izvedbenog plana i programa navedene sadržaje treba uvrstiti kako bi nastava tjelesne i zdravstvene kulture mogla biti u potpunosti u funkciji zdravlja i doprinijeti stvaranju tjelesno aktivnog čovjeka.

#### 5. LITERATURA

1. *Nastavni plan i program za osnovnu školu – tjelesna i zdravstvena kultura*, objavljen u „Hrvatskom nacionalnom obrazovnom standardu (HNOS)“, u Zagrebu, kolovoz 2006. godine.
2. *Nacionalni kurikulum Španjolske*, objavljen na službenim stranicama vlade Kraljevine Španjolske ([www.boe.es](http://www.boe.es)) u nadležnosti Ministarstva za obrazovanje, kulture i sporta; 1. ožujka 2014. godine.
3. Novak, D., Petric, V., Jurakic, D., & Rakovac, M. (2014). Trends and Future Visions of Physical Education: Croatian Challenges. In M-K. Chin & C.R. Edginton (Eds.), *Physical education and health. Global Perspectives and Best Practice* (pp. 121-133). Urbana, IL: Sagamore Publishing.
4. *Kurikul osnovnog obrazovanja Autonomne zajednice Baskije*, objavljen na službenim stranicama vlade Baskijske regije ([www.hezkuntza.ejgv.euskadi](http://www.hezkuntza.ejgv.euskadi)) pod državnom upravom ministarstva za obrazovanje, kulturu i sport, 20. travnja 2010. godine.
5. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2013. *Physical Education and Sport at School in Europe*. European Commission, Eurydice Report, Education and Training. S mreže preuzeto 14. siječnja 2015. sa:[http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic\\_reports/150EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/150EN.pdf)
6. Hardman, K. (2008). *Physical education in schools: A global Perspective*. University of Worcester, UK. Review: UDC 372.879.6:316.32:001.5, 2000/2007.
7. Halimi, Aleksandar (2005). *Strategije kvalitativnih istraživanja u primijenjenim društvenim znanostima*. Zagreb: Naklada Slap.